

Демченко І. В.,

к.е.н., доцент, ivan.demchenko@tsatu.edu.ua

Стоянчева Н. В., магістрант

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,

м. Мелітополь

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Екологічна безпека безпосередньо визначається екологічною складовою і через неї опосередковано впливає на соціальну та економічну складові сталого розвитку. Існує пряма залежність між екологічною стійкістю та обсягом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Ріст можливостей промислового, сільськогосподарського виробництва та невиробничої сфери ускладнює взаємовідносини суспільства та природи, в результаті виникає необхідність збереження та покращання системи життєзабезпечення в глобальному та регіональному форматі. Господарська діяльність може завдавати природному середовищу екологічних, економічних та соціальних збитків.

Питання екологічної безпеки та сталого розвитку економіки є об'єктом дослідження українських вчених економістів варто виокремити таких: О. Балацький, В. Голян, Б. Буркинський, Л. Грановська, Л. Жарова, А. Надеженко, О. Прокопенко, П. Скрипчук, Є.В. Хлобистов [1-4] та інші. Вплив людини на природне середовище провадиться, щоб зменшити негативні дії на довкілля, навчитися регулювати, контролювати, прогнозувати їх. Збитки можуть виникнути внаслідок знищення елементів природного середовища, його забруднення викидами, стоками, відходами, виснаженням природних комплексів, нерациональним використанням природних ресурсів, порушенням екологічних зв'язків у середовищі існування живих організмів, в тому числі людини. Збитки можуть проявлятися через деградацію водних комплексів, атмосфери, флори, фауни, ґрунтів, ландшафтів, погіршення здоров'я людей та скорочення тривалості їхнього життя. Усі процеси забруднення важко врахувати і визначити величину завданих збитків.

Рис. 1.1 Стратегія сталого розвитку суспільства та економіки

Можна визначити еколого-економічну безпеку як стан, при якому навколишнє природне середовище може забезпечити існування суспільства та задоволення його потреб у доволі тривалій перспективі. Це, свого роду, стратегія виживання людства, спільна головна мета соціально-економічного розвитку. Теоретичні основи еколого-економічної безпеки повинні стати фундаментом для розбудови оптимальної моделі розвитку, яка б максимально задовольняла всім потребам суспільства та гарантувала б збереження навколишнього природного середовища для існування людства в майбутньому та зміцнення

Екологічна	Економічна	Соціальна
<ul style="list-style-type: none"> стан навколишнього природного середовища; величина забруднення навколишнього середовища. 	<ul style="list-style-type: none"> рівень розвитку державних та ринкових інститутів; стан фінансового сектору; структурні компоненти господарського комплексу. 	<ul style="list-style-type: none"> демографічна ситуація в країні; ВВП на душу населення; рівень безробіття; соціальний захист населення.

економіки країни. [5].

Рис. 1.2 Структура еколого-економічної безпеки

Еко-соціальна ринкова економіка і сталий розвиток суспільства ґрунтується на трьох підвалинах – це органічне поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості та ресурсно-екологічної збалансованості. Економічне зростання, що відбувається без врахування екологічних чинників, не може бути сталим і тривким в довгостроковій перспективі. Так само неприйнятною є охорона довкілля, що готова нехтувати інтересами людей і приносити в жертву задоволення базових людських потреб (це, на жаль, властиво для багатьох екологічних рухів та партій зелених). Масштабні ж соціальні проекти, яким

бракує надійного економічного механізму створення суспільного багатства, як засвідчив історичний досвід побудови комунізму, також зрештою приречені на невдачу. Складовою еко-соціальної ринкової економіки є широке застосування ринкових стимулів та еколого-економічних механізмів у вирішенні проблем природного довкілля, а також обмеження жорсткого адміністративного управління чи регулювання. Реалізація такої моделі вимагає перегляду макроекономічної та секторальної політики з метою трансформування зовнішніх екологічних і соціальних факторів, пов'язаних з виснаженням природних ресурсів і забрудненням довкілля, у внутрішні витрати виробництва та їх інтеграцію у процес ринкового ціноутворення [6]. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» — закон, що визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони природи навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України [7]. Розуміння економічної природи взаємозв'язків суспільства та навколишнього природного середовища формує можливість вибору найефективніших варіантів реалізації виробничої діяльності та суспільної поведінки людини. Саме прагнення підвищити ефективність функціонування виробничих і суспільних систем з урахуванням їх впливу на природне середовище спонукає формувати принципово нові підходи в обліку, який є інформаційною базою розвитку екологічного менеджменту та аудиту. Екологічний облік може бути рушійним методом обліку витрат на охорону навколишнього середовища та визначення такого підходу до явищ господарської діяльності підприємств, розгляду всіх засобів і процесів у безпосередньому їх русі й розвитку, єдності, взаємозв'язку та взаємоузгодженні. Екологічний підхід до організації економіки та інших сфер життя і діяльності суспільства, контроль за формуванням якого здатна забезпечити система бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання через надання своєчасної, достовірної інформації про діяльність окремого суб'єкта господарювання та їх сукупностей на рівні країни [8].

Висновок. Проаналізувавши огляд сучасних концепцій системного розвитку країн з ринковою економікою доцільно надати уточнене поняття економіко-екологічної безпеки. Еколого-економічна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства та держави, за якої забезпечуються своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних екологічних загроз антропогенного чи природного характеру на сталий соціально-економічний розвиток країни.

У даному розумінні, враховуючи необхідність розбудови еко-соціальної ринкової економіки, еколого-економічну безпеку доцільно розглядати як самостійну сферу національної безпеки, що сприятиме реалізації стратегічних цілей євроінтеграції України. На основі проведеного дослідження можна підсумувати, що екологічна безпека є основою сталого розвитку економіки й індикатором його компонентної структури. На сучасному етапі соціально-економічний розвиток країни визначається станом навколишнього середовища, раціональністю використання наявного природно-ресурсного потенціалу. Тому забезпечення екологічної безпеки на принципах сталого розвитку є основним способом розв'язання екологічних та соціально-економічних проблем, що гарантує належний рівень розвитку та умови життя населення, відкриває нові можливості.

Список літератури:

1. Голян В.А. Природокористування як сфера економічних відносин: суперечності та пріоритети // Економіка та держава. – 2007. – № 6. – С. 20 – 22.
2. Буркинський Б. Екологічно чисте виробництво. Наукові засади впровадження та розвитку // Вісник Національної академії наук України. – 2006. – № 5. – С. 11–17.
3. Хлобистов Є.В. Екологічна безпека просторового розвитку продуктивних сил України / Є.В. Хлобистов, Л.В. Жарова // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №3. – Т.2. – С. 182–188.
4. Хлобистов Є. В. Екологічна безпека трансформаційної економіки / Є.В. Хлобистов. – К. : Агенство «Чорнобиль інтерінформ», 2004. – 336 с.
5. Зеркалов Д.В. Проблеми екології сталого розвитку: [Електронний ресурс] : Монографія. – К.: Основа, 2013. – 430 с.
6. Відповідальна економіка: науково-популярний альманах / Громадська організація «Ініціатива зі сприяння еколого-економічній інтеграції»; С.Р.Рибніков, Н.О. Рибнікова (ред.). –Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2010. –Вип. 2. –104 с
7. Закон України Про охорону навколишнього природного середовища Режим доступу – Електронний ресурс: / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
8. Лебединський Ю.П. Ресурсо зберігання екології / Ю.П. Лебединський, Ю.В. Скляпкін, П.И. Попов. – К.:України, 1990. – 223 с. 2.
9. Демченко І.В. Переваги та ризики європейської інтеграції України. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 9–10 жовтня 2019 р.). – Маріуполь ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. – с. 260-261. - Режим доступу: <https://dsum.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Konferentsiya-2019-1.pdf#page=260>